

E-lawlyfr 2

CYFLWYNIAD I SYNIADAU GWLEIDYDDOL

Uned 3: Llywodraeth a Gwleidyddiaeth

CYSYNIADAU A DAMCANIAETHAU GWLEIDYDDOL

Adnodd 3

*Ceidwadaeth:
Nodweddion
Allweddol*

**Cyflwyniad
a Gwybodaeth Graidd**

CYFLWYNIAD

Cynhyrchwyd yr e-lawlyfr hwn er mwyn cynorthwyo disgyblion ac athrawon sy'n astudio'r cwrs Llywodraeth a Gwleidyddiaeth a hefyd i ddarparu gwybodaeth gychwynnol ar gyfer myfyrwyr israddedig. Mae'r cynnwys felly wedi'i lunio i gefnogi manyleb Safon UG ac Uwch Llywodraeth a Gwleidyddiaeth CBAC. Er bod CBAC wedi rhoi cyngor ar y deunyddiau hyn, y cyhoeddwr sy'n llwyr gyfrifol am y cynnwys.

Adran Gwleidyddiaeth Ryngwladol Prifysgol Aberystwyth sydd wedi cynhyrchu'r deunydd ac mae rhai cyfranwyr allanol wedi cyfrannu at rai adnoddau unigol. Ariannwyd y prosiect gan y Coleg Cymraeg Cenedlaethol.

Mae'r e-lawlyfr yn ymateb i'r bwlch mewn deunydd astudio cyfrwng Cymraeg ym maes gwleidyddiaeth. Nid cynhyrchu gwerslyfr swmpus oedd y bwriad, ond yn hytrach ddatblygu adnoddau sy'n ymateb i'r angen am wybodaeth graidd, am ymarferion ar gyfer disgyblion a chanllawiau i athrawon.

Mae E-lawlyfr 2 yn cynnwys 8 adnodd astudio unigol sy'n cydfynd ag agweddau ar fanyleb Uned 3 y cwrs Llywodraeth a Gwleidyddiaeth, sef 'Cysyniadau a Damcaniaethau Gwleidyddol.' Mae tair elfen i bob adnodd:

: Gwybodaeth Graidd

: Llawlyfr Gwaith i'r Disgyblion

: Canllaw i Athrawon

Amlinellir cynnwys E-lawlyfr 2 ar y dudalen nesaf, ynghyd â gwybodaeth ynglŷn â pha agweddau ar fanyleb CBAC sy'n cael sylw yn yr 8 adnodd gwahanol.

Cyhoeddwyd yr e-lawlyfr dan drwydded Creative Commons BY-SA 4.0, sy'n eich caniatáu i'w ail-ddefnyddio a'i newid mewn unrhyw fodd, cyhyd a'ch bod yn rhoi cydnabyddiaeth briodol ac yn trwyddedu eich fersiwn ddeilliadol yn yr un modd. Mae testun llawn y drwydded ar gael yma: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

TEITL YR UNED	MANYLION Y FANYLEB SY'N CYFATEB I GYNNWYS YR UNED
Adnodd 1: Rhyddfrydiaeth: nodweddion allweddol	3.1.1 Gwerthoedd a syniadau sylfaenol
Adnodd 2: Rhyddfrydiaeth: ffrydiau amrywiol	3.1.1 Gwerthoedd a syniadau sylfaenol
Adnodd 3; Ceidwadaeth: nodweddion allweddol	3.2.1 Gwerthoedd a syniadau sylfaenol
Adnodd 4: Ceidwadaeth: ffrydiau amrywiol	3.2.1 Gwerthoedd a syniadau sylfaenol
Adnodd 5: Sosialaeth: nodweddion allweddol	3.3.1 Gwerthoedd a syniadau sylfaenol
Adnodd 6: Sosialaeth: ffrydiau amrywiol	3.3.1 Gwerthoedd a syniadau sylfaenol
Adnodd 7: Cenedlaetholdeb: nodweddion allweddol	3.4.1 Gwerthoedd a syniadau sylfaenol
Adnodd 8: Cenedlaetholdeb: ffrydiau amrywiol	3.4.1 Gwerthoedd a syniadau sylfaenol

Awdur yr adnodd hwn:

Dr. Huw Lewis

GWYBODAETH GRAIDD

Cyflwyno Ceidwadaeth

Mae'r termau 'ceidwadol' neu 'geidwadaeth' yn rhai a ddefnyddir fel rhan o sgysiau bob dydd mewn nifer o gyd-destunau gwahanol. Er enghraifft, fe'u defnyddir i ddisgrifio ymddygiad cymedrol a phwyllog, ffordd o fyw gonfensiynol a chydymffurfiol sy'n rhoi pwyslais ar lynu at arferion penodol, neu amharodrwydd i gofleidio newid o unrhyw fath. Wrth gwrs, gellid dadlau bod tueddiadau ceidwadol o'r math hwn mor hen â'r hil ddynol – byth ers i rywun geisio newid rhywbeth, mae eraill wedi mynegi gwrthwynebiad. Er hyn, y consensws ymhlith y mwyafrif o ysgolheigion yw mai dim ond yn ystod degawdau cynnar y bedwaredd ganrif ar bymtheg y daeth Ceidwadaeth i gael ei harddel fel ideoleg wleidyddol benodol, gan ddynodi ymlyniad at gorff cydlynol o syniadau ynglŷn â sut y dylid trefnu cymdeithas.

Y cyd-destun ar gyfer datblygiad Ceidwadaeth ar ddechrau'r bedwaredd ganrif ar bymtheg oedd y gyfres o newidiadau gwleidyddol, cymdeithasol ac economaidd pellgyrhaeddol a oedd yn sgubo ar draws gorllewin Ewrop ar y pryd. Un digwyddiad mawr y mae haneswyr yn tueddu i gyfeirio ato fel symbol amlwg o'r newid hwn – y symud i'r hyn a ddisgrifir fel y cyfnod modern – yw Chwyldro Ffrainc ym 1789. Roedd hwn yn ddigwyddiad gwleidyddol arbennig o arwyddocaol. Yn ystod y Chwyldro gwelwyd yr hen drefn frenhinol absoliwt yn cael ei dymchwel a gweriniaeth newydd yn cael ei sefydlu ar sail egwyddorion blaengar, megis rhyddid, cydraddoldeb a brawdoliaeth.

I rai o feddylwyr gwleidyddol y cyfnod, roedd cyflymder a dwyster y newidadau a ddeilliodd o'r Chwyldro yn Ffrainc yn destun pryder difrifol. Er enghraifft, yn ei gyfrol enwog *Reflections on the Revolution in France* ceisiodd Edmund Burke (1729-1797) amlinellu athrawiaeth gymdeithasol a gwleidyddol amgen a oedd yn pwysleisio themâu megis traddodiad, pwyll, graddoliaeth, ynghyd â pharch at awdurdod. Erbyn heddiw caiff cyfrol Burke ei thrin fel y datganiad cyflawn cyntaf o hanfodion Ceidwadaeth, ac yn sgil hynny meddylir yn aml am yr ideoleg fel un a ddatblygodd yn wreiddiol fel ymateb i Chwyldro Ffrainc ym 1789.

Nodweddion Allweddol Ceidwadaeth

Wrth gwrs ers eu dyddiau cynnar ychydig dros ddwy ganrif yn ôl mae syniadau ceidwadol wedi esblygu cryn dipyn, ac fel y dangosir yn Adnodd 4 gwelwyd ystod o ffrydiau ceidwadol gwahanol yn datblygu dros y blynyddoedd. Eto i gyd, gellir rhestru cyfres o elfennau pwysig sy'n tueddu i gael eu hystyried fel rhai sy'n nodweddu'r byd-olwg Ceidwadol; elfennau sy'n caniatáu i ni wahaniaethu rhwng Ceidwadaeth ac ideolegau gwleidyddol eraill, yn arbennig Rhyddfrydiaeth neu Sosialaeth.

Traddodiad

Ers cyfnod Edmund Burke mae Ceidwadwyr wedi dadlau'n gyson y dylid gochel rhag cyflwyno diwygiadau sy'n debygol o drawsnewid agweddau ar drefniadau cymdeithas, yn enwedig os oes bwriad i wneud hynny mewn modd sydyn, chwyldroadol. Deillia hyn o'r ffaith fod Ceidwadwyr o'r farn bod angen parchu'r hyn sy'n draddodiadol – dylid rhoi bri ar hen arferion a sefydliadau sydd wedi llwyddo i oroesi dros gyfnod hir. Fel y datganodd Edmund Burke mewn dyfyniad enwog:

'It is with infinite caution that any man ought to venture upon pulling down an edifice which has answered in any tolerable degree for ages the common purposes of society'

Yn nhyb Ceidwadwyr mae gwerth cynhenid i arferion neu sefydliadau hanesyddol cymdeithas. I ddechrau, mae'r ffaith syml bod rhai o'n traddodiadau wedi llwyddo i oroesi dros gyfnodau o genedlaethau yn brawf clir eu bod yn 'gweithio' ac yn medru cyflawni swyddogaethau pwysig o fewn

cymdeithas. Yn ail, yn sgil eu hirhoedledd byddant wedi dod i ymgorffori doethineb a gwybodaeth bwysig all fod o ddefnydd i bobl yn ystod y cyfnod presennol, neu rywbryd yn y dyfodol. Yn drydydd, mae bodolaeth cyfres o arferion neu sefydliadau traddodiadol yn medru cyfrannu at hybu ymdeimlad o berthyn a sefydlogrwydd ymhlith aelodau cymdeithas ac yn atgyfnerthu'r syniad bod cysylltiad cryf rhyngddynt â'r cenedlaethau a ddaeth o'u blaen. Am enghraifft drawiadol o'r math yma o ddadleuon yn cael eu defnyddio ystyrier y modd y mae Ceidwadwyr yn y Deyrnas Unedig wedi dadlau o blaid parhad y frenhiniaeth. Mae'r dadleuon hyn yn aml yn cyffwrdd ar ffactorau megis oed, profiad, gwybodaeth, sefydlogrwydd ac arwyddocâd symbolaidd.

Pragmatiaeth

At ei gilydd mae Ceidwadwyr wedi mynegi amheuan mawr ynglŷn â'r syniad o resymoliaeth. Iddynt hwy, ffwlbrï yw'r awgrym y gall bodau dynol obeithio datblygu dealltwriaeth drylwyr o'r byd trwy fyfyrïo, astudio a defnyddio eu gallu i resymu. O ganlyniad, mae Ceidwadwyr wedi ymwrthod â safbwyntiau gwleidyddol sy'n awgrymu y dylid dyrchafu corff o egwyddorion haniaethol, megis rhyddid, cydraddoldeb neu oddefgarwch, fel canllawiau i'n harwain wrth ymhél â gwleidyddiaeth ac wrth benderfynu sut y dylid trefnu cymdeithas. Dadleuir bod y byd yn lle llawer rhy gymhleth ar gyfer hyn. Yn wir, llawer gwell yn nhyb y Ceidwadwr yw rhoi ffydd yn ein profiadau ymarferol, gan ymddwyn mewn modd pragmataidd. Golyga hyn y dylai penderfyniadau gwleidyddol gael eu seilio ar ystyriaeth ofalus o'r hyn sy'n ymddangos yn briodol ar y pryd, yn hytrach nag ar ragdybiaethau egwyddorol. Mewn geiriau eraill dylid ffafrio beth bynnag sy'n debygol o 'weithio', beth bynnag fo hynny. Mae'r ffydd yma mewn pragmatiaeth wedi peri i rai hawlio mai nid ideoleg wleidyddol mo Ceidwadaeth mewn gwirionedd, ond yn hytrach 'ffordd o feddwl' neu 'ffordd o fyw'.

Amherffeithrwydd Dynol

Mae Ceidwadwyr yn arddel dehongliad negyddol iawn o natur bodau dynol. Yn wahanol i Ryddfrydwyr neu Sosialwyr, nid ydynt yn derbyn ein bod oll, yn ein hanfod, yn greaduriaid 'da'. Yn hytrach, creaduriaid amherffaith a sathredig sy'n meddu ar ystod o wendidau cynhenid ydym.

I ddechrau, hawlir fod bodau dynol yn greaduriaid ansicr sydd angen teimlo'n ddiogel ac sy'n chwennych yr hyn sy'n gyfarwydd. Mae hyn wedi arwain Ceidwadwyr i fynnu bod medru byw mewn cymunedau trefnus a sefydlog, ac sy'n meddu ar strwythurau awdurdod clir, yn hanfodol i les pob unigolyn. Mynnir bod bodau dynol hefyd yn greaduriaid hunanol a barus a fydd yn rhoi eu lles eu hunain uwchlaw eraill. Mae cred o'r fath wedi peri i nifer o Geidwadwyr wrthod yr awgrym bod trosedd ac anhrefn cymdeithasol yn bethau sy'n medru deillio o amgylchiadau cymdeithasol anffodus, megis tlodi neu anghydraddoldeb. Yn hytrach honnir eu bod yn bethau sy'n deillio o wendid moesol sylfaenol ar ran yr unigolyn. Dyma reswm pellach felly pam mae Ceidwadwyr yn tueddu i roi pwyslais ar yr angen am drefn ac am lywodraeth sy'n gweinyddu system gyfiawnder lem er mwyn cynnal y drefn honno.

Cymdeithas Organig

Er bod Ceidwadwyr yn barod i dderbyn bod pob unigolyn yn greadur unigryw, maent hefyd gochel rhag meddwl am yr unigolyn fel creadur sy'n medru bodoli ar wahân i gymdeithas. Yn hytrach, mae pob unigolyn wedi'i wreiddio o fewn cymdeithas benodol ac fe fydd y strwythur ehangach hwn yn cyfrannu at ein cynnal, at siapio ein cymeriadau, ac at feithrin ymdeimlad o berthyn.

Ymhellach, mae'r elfennau gwahanol sy'n cynnal ein strwythur cymdeithasol yn rhai 'organig' – elfennau 'byw' sydd wedi esblygu'n naturiol ac sydd nawr yn gweithio gyda'i gilydd yn union fel y gwna'r galon, yr ysgyfaint, yr afu a'r ymennydd yn y corff dynnol. Yn achos y corff, mae angen i bob un o'r organau hyn weithio mewn cytgorod neu bydd y cyfan yn methu. Yn nhyb nifer o Geidwadwyr,

mae'r un peth yn wir wrth feddwl am gymdeithas. Tybir bod elfennau allweddol megis y teulu y gymuned leol, yr eglwys ac ystod o sefydliadau traddodiadol eraill yn gweithredu fel organau 'byw' sy'n cynnal bywyd y gymdeithas ac yn sicrhau ei bod yn rhedeg yn esmwyth o ddydd i ddydd.

O ganlyniad, bu tuedd ymhlith Ceidwadwyr i wrthwynebu datblygiadau sy'n peri newid i natur neu swyddogaeth rhai o'n sefydliadau cymdeithasol traddodiadol. Er enghraifft, yn achos y teulu mynegwyd pryder ynglŷn â datblygiadau megis y newid ym mhatrymau gwaith rhieni, y newid mewn arferion magu plant, ac yn fwyaf arwyddocaol, y newid yn ein dehongliadau o beth yw ffurf yr uned deuluol a phwy all fod yn rhieni. Yn nhyb y Ceidwadwyr gallai camau o'r fath beryglu'r ffabrig bregus sy'n cynnal ein cymdeithas organig.

Anghydraddoldeb Naturiol a Hierarchaeth

Yn draddodiadol mae Ceidwadwyr wedi dadlau bod elfen o anghydraddoldeb yn anochel o fewn unrhyw gymdeithas. O ganlyniad, mynnir mai ofer yw gweithio i geisio sicrhau cydraddoldeb cymdeithasol, er enghraifft o ran statws, cyfoeth neu rym. Fe welir felly fod elfen o orgyffwrdd rhwng Ceidwadaeth a Rhyddfrydiaeth. Fodd bynnag, tra bo Rhyddfrydwyr yn trin bodolaeth anghydraddoldeb fel cyfaddawd sy'n rhaid ei dderbyn er mwyn caniatáu ar gyfer amrywiaethau o ran chwaeth neu allu ymhlith gwahanol unigolion, tuedda Ceidwadwyr i'w ddehongli fel rhywbeth dyfnach sy'n allweddol i weithrediad cymdeithas – rhywbeth y dylid ei ddehongli mewn termau naturiol a chadarnhaol.

Mae'r arfer o drin anghydraddoldeb cymdeithasol fel nodwedd naturiol a chadarnhaol yn deillio o'r ddelwedd organig sy'n rhan o'r byd-olwg Ceidwadol. Yn yr un modd ag y mae organau gwahanol yn cyflawni swyddogaethau penodol o fewn y corff dynol mae grwpiau a dosbarthiadau gwahanol yn ysgwyddo cyfrifoldebau penodol o fewn cymdeithas. Mae hyn yn arwain at ddehongliad sy'n tybio bod elfen o hierarchaeth yn angenrheidiol er mwyn i gymdeithas fedru gweithredu'n esmwyth: rhaid derbyn y dylai rhai arwain tra bo eraill yn dilyn; y dylai rhai reoli tra bo eraill yn gweithio; neu y dylai rhai fynd allan i ennill cyflog tra bo eraill yn aros adref i fagu plant. Syniadau tebyg i hyn oedd y gyfrifol am y ffaith bod Ceidwadwyr cynnar, megis Edmund Burke, wedi dadlau o blaid y syniad o 'aristocratiaeth naturiol', sef y dybiaeth bod y gallu a'r doethineb i ysgwyddo swyddi arweinyddol o fewn cymdeithas yn rhinweddau cynhenid sy'n perthyn i rai dosbarthiadau uwch yn unig.

Awdurdod

Tuedda Ceidwadwyr i ddehongli awdurdod fel rhywbeth sy'n cael ei osod arnom 'oddi fry', a hynny gyda'r bwriad o gynnig arweiniad a chefnogaeth i'r sawl sydd heb y wybodaeth neu'r profiad i fedru penderfynu drostynt eu hunain. O ganlyniad, yn y cartref dylid derbyn y bydd rhieni yn arddel awdurdod mewn perthynas â'u plant; yn yr ysgol bydd yr athro yn arddel awdurdod mewn perthynas â'r disgyblion; yn y gweithle bydd y rheolwr yn arddel awdurdod mewn perthynas â'i weithwyr; ac yn achos cymdeithas dylai llywodraeth arddel awdurdod mewn perthynas â dinasyddion unigol. Nid yw'r syniad o awdurdod sy'n deillio 'oddi fry' yn cael ei weld gan Ceidwadwyr fel rhywbeth drwg. Yn hytrach, credir ei fod yn cyfrannu at hybu sefydlogrwydd cymdeithasol, gan greu ymdeimlad ymhlith y boblogaeth o'r hyn sy'n ddisgwyliedig ganddynt. Yn ogystal, mynnir bod awdurdod clir yn cyfrannu at hybu disgyblaeth.

Eiddo

Cred Ceidwadwyr fod sawl rhinwedd yn perthyn i'n gallu i fod yn berchen ar eiddo neu asedau preifat. Mae meddu ar eiddo, megis tŷ a char, neu meddu ar gynilon sylweddol yn y banc yn rhoi sicrwydd i bobl gan eu bod felly yn meddu ar adnoddau y gellir dibynnu arnynt os ydynt yn digwydd wynebu amgylchiadau anodd (e.e. diweithdra neu salwch tymor tir). Dyma sydd wedi arwain at y duedd ymhlith Ceidwadwyr i fawrygu ymddygiad darbodus ac i roi bri ar y syniad o fuddsoddi mewn eiddo. Yn ogystal, dadleua Ceidwadwyr fod cymdeithas sy'n caniatáu perchnogaeth ar eiddo preifat yn un sy'n cymhell ei haelodau i barchu'r gyfraith ac ymddwyn mewn modd trefnus. Deillia hyn o'r gred y bydd y sawl sy'n berchen ar eiddo eu hunain yn debygol o barchu eiddo pobl eraill. Byddant hefyd yn hapus i gyfrannu at drefniadau sy'n atal trosedd a chynnal cyfraith a threfn gan y bydd hyn yn gwarchod eiddo pawb. Ar lefel ddyfnach a mwy personol, awgryma Ceidwadwyr fod perchnogaeth ar eiddo yn caniatáu i unigolion fynegi eu personoliaeth – mae'r ddadl hon yn seiliedig ar y dybiaeth bod ein heiddo (er enghraifft y dillad neu'r nwyddau tŷ a brynwn) bron yn estyniad ohonom ni ein hunain ac yn y gyfrwng sy'n caniatáu i ni gyfleu ein chwaeth a'n cymeriad i eraill.